

ÖREBRO

Utomhuspedagogikens inverkan på lärande

Social investering i samverkan mellan Centralt skolstöd och Förvaltningen förskola och skola, Socialförvaltningen och Förvaltningen för utbildning, försörjning och arbete.

Sammanfattning

Antalet asylsökande har ökat markant de senaste åren och därigenom kommer också ett stort antal barn till Örebro kommun som ska tas emot i skolans verksamhet så snart det är möjligt. Idag uppnår endast 20-30 procent av de nyanlända i Örebro kommun behörighet till minst yrkesförberedande gymnasieprogram. Som nyanländ räknas den som varit i Sverige kortare än fyra år. En tydlig koppling finns mellan antalet år i Sverige och behörighet till gymnasieskolan. För elever som anlänt till Sverige i årskurs 1-5 är behörighetsandelen cirka 70 procent, medan elever som är inflyttade till Sverige innan skolstart uppnår behörighet till 80 procent. De låga resultaten för framför allt nyanlända förklaras delvis genom att skolan i alltför hög grad fokuserar på elevernas brister och tillkortakommanden i svenska som andraspråk. De nyanlända introduceras inte heller till vissa teoretiska ämnen innan de har lärt sig det svenska språket, vilket resulterar i ytterligare svårigheter att hinna uppnå godkända betyg i de ämnena. Drygt 60 procent av eleverna på gymnasieskolans introduktionsprogram i Örebro kommun har utländsk bakgrund, en andel som ökat med nästan 20 procentenheter under de senaste tre åren och som är en direkt konsekvens av att eleverna inte möjliggörs ämneskunskap på ett sätt som de kan tillgodogöra sig. Studier visar att det tar längre tid att lära sig ett skolspråk än att lära sig ett vardagsspråk, ofta uppemot fem år. Skolan behöver därför hitta kompletterande metoder för undervisning än det traditionella, som möjliggör ett lärande för eleverna där kunskaperna i det svenska språket inte blir lika avgörande.

Genom att utveckla metoder för att tillämpa utomhuspedagogik och upplevelsebaserat lärande som ett komplement till den traditionella undervisningsformen syftar satsningen till att få fler elever att bli behöriga till gymnasieskolan. En gymnasieutbildning är en avgörande faktor för att undvika framtida utanförskap och för en utlandsfödd minskar risken med 3-4 gånger vid genomförd utbildning. Målgruppen för satsningen är nyanlända elever i förberedelseklasserna på Västra Engelbrektskolan och eleverna som höstterminen 2016 börjar i årskurserna 5-8 på samma skola. Samma elever kommer sedan följas under två år, medan förberedelseklasserna kontinuerligt fylls på med nya elever. De kommer få daglig undervisning där utomhuspedagogik tillämpas som undervisningsmetod. Västra Engelbrektskolan har valts ut som målgrupp utifrån att de tar emot ett förhållandevis stort antal nyanlända elever, har en låg andel elever som är behöriga till gymnasieskolan efter årskurs 9 och har en stor andel elever med utländsk bakgrund. Det gör skolan lämplig för att utveckla metoder som möjliggör ett lärande som inte är lika avhängigt goda kunskaper i det svenska språket. Målsättningen med satsningen är att 50 procent av de nyanlända eleverna och 70 procent av alla elever på Västra Engelbrektskolan är efter årskurs 9 behöriga till minst yrkesförberedande gymnasieprogram.

Totalt tar satsningen 3,4 miljoner kronor i anspråk från reservationen för sociala investeringar (3 250 000 kronor till satsningen plus fem procent till utvärdering, motsvarande 162 000 kronor). Satsningen förväntas generera kostnadsreduceringar för Grundskolenämnden, Programnämnd barn och utbildning, Social-nämnderna och Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden i varierande utsträckning och under olika tidsperioder. Framför allt förväntas kostnaderna för gymnasieskolans introduktionsprogram minska avsevärt om målsättningen uppnås.

Bakgrund och problemformulering

Antalet asylsökande har ökat markant i Sverige de senaste åren. Under 2014 sökte cirka 80 000 personer asyl i Sverige, motsvarande siffra 2015 var ungefär 160 000. Av dessa var 70 000 barn och ungdomar.¹ Antalet flyktningbarn med uppehållstillstånd i Örebro kommun har de senaste fyra åren legat på en hög nivå jämfört med tidigare. Under perioden 2012-2015 har 550-600 barn i åldern 6-15 år tagits emot av kommunen, varav merparten från Syrien. Det är ungefär lika många som under 2006-2009, då Irak var det huvudsakliga ursprungslandet.² Perrongen, som är ingången till skolan för nyanlända, tog 2014 emot 150 barn i grundskoleåldern. 2015 uppgick siffran till 350 och under det första kvartalet 2016 hade drygt 100 barn tagits emot i verksamheten för vidare slussning till lämplig skola. Här ingår även asylsökande barn och ungdomar, som enligt Skollagen tas emot i skolans verksamhet så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden.

Definition nyanländ elev (3 kap. 12 a § skollagen)

Med nyanländ avses den som:

- har varit bosatt utomlands
- nu är bosatt i landet, och
- har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår hen fyller sju år

Efter fyra års skolgång räknas eleven inte längre som nyanländ.

När det gäller elevernas resultat i grund- och gymnasieskolan förefaller kunskapsresultaten vara betydligt sämre för nyanlända som kommit till Sverige i skolåldern, än för de som är födda utomlands men kommit till Sverige före skolstart. De låga resultaten förklaras delvis genom att skolan i alltför hög grad fokuserar på elevernas brister och tillkortakommanden i svenska som andraspråk. Skolan ser i mindre grad elevernas andra

språkkunskaper, ämnes- och kulturkompetens som en tillgång för både skolan och eleven. Den existerande skolorganisationen styr i hög utsträckning utbildningen för nyanlända elever när det istället är elevens individuella förutsättningar och behov som borde styra.³ Enligt uppgifter från rektorer i Örebro kommuns skolor introduceras inte heller de nyanlända till vissa teoretiska ämnen innan de har lärt sig det svenska språket, bland annat gäller det de naturvetenskapliga ämnena. Det resulterar i ytterligare svårigheter att hinna uppnå godkända betyg i de ämnena. Studier visar att det tar längre tid att lära sig ett skolspråk än att lära sig ett vardagsspråk, ofta uppemot fem år.⁴ Skolan behöver därför hitta andra metoder för undervisning än det traditionella för att möjliggöra ett lärande för eleverna där kunskaperna i det svenska språket inte är lika avgörande.

¹ Migrationsverkets statistik

² Anvisade av Migrationsverket till kommunen enligt ersättningsförordningen.

³ Wimelius, et al., *Ensamkommande flyktningbarn och ungdomar: förutsättningar för mottagandet och kunskapsläget*, 2012

⁴ Collier, *Age and Rate of Acquisition of Second Language for Academic Puposes*, 1987

Risk för utanförskap

Utbildningsnivån utgör en viktig bas för individens arbetsmarknadsmässiga, ekonomiska och sociala etablering.⁵ Det finns tydliga samband mellan individens utbildningsnivå och senare etableringsmöjligheter. Utbildningen är en viktig skyddsfaktor mot arbetslöshet och inkomstfattigdom, men även ett mer allmänt skydd mot vad som kan benämnas som sociala problem. Grundskolan spelar därför en avgörande roll för att grundlägga individens kunskaper kopplat till framtida utbildning. Att stå långt ifrån arbetsmarknaden, egen försörjning, sociala nätverk etc. innebär ett utanförskap som så gott som alltid också genererar sämre levnadsvillkor och hälsa. För att förhindra en utveckling mot ett utanförskap i vuxen ålder är en central faktor genomförd gymnasieutbildning, då det ökar chanserna till tillträde på arbetsmarknaden. Byggs gymnasieutbildningen på med högre studier ökar chanserna ytterligare att nå egen försörjning i vuxen ålder.⁶ Ju högre utbildningsgrad, desto mindre risk att hamna i utanförskap, vilket också är belagt i nationella studier:

Avslutat gymnasiet:	Sverigefödd: 4-5 % risk för utanförskap Utlandsfödd: 10 % risk för utanförskap
Hoppat av gymnasiet:	Sverigefödd: 15 % risk för utanförskap Utlandsfödd: 20-25 % risk för utanförskap
Ej påbörjat gymnasiet:	Sverigefödd: 25 % risk för utanförskap Utlandsfödd: 35-40 % risk för utanförskap

Risken för utanförskap är alltså 3-4 gånger mindre för en utlandsfödd om denne genomgår gymnasieskolan.⁷

Nuläge Örebro kommun och nationell statistik

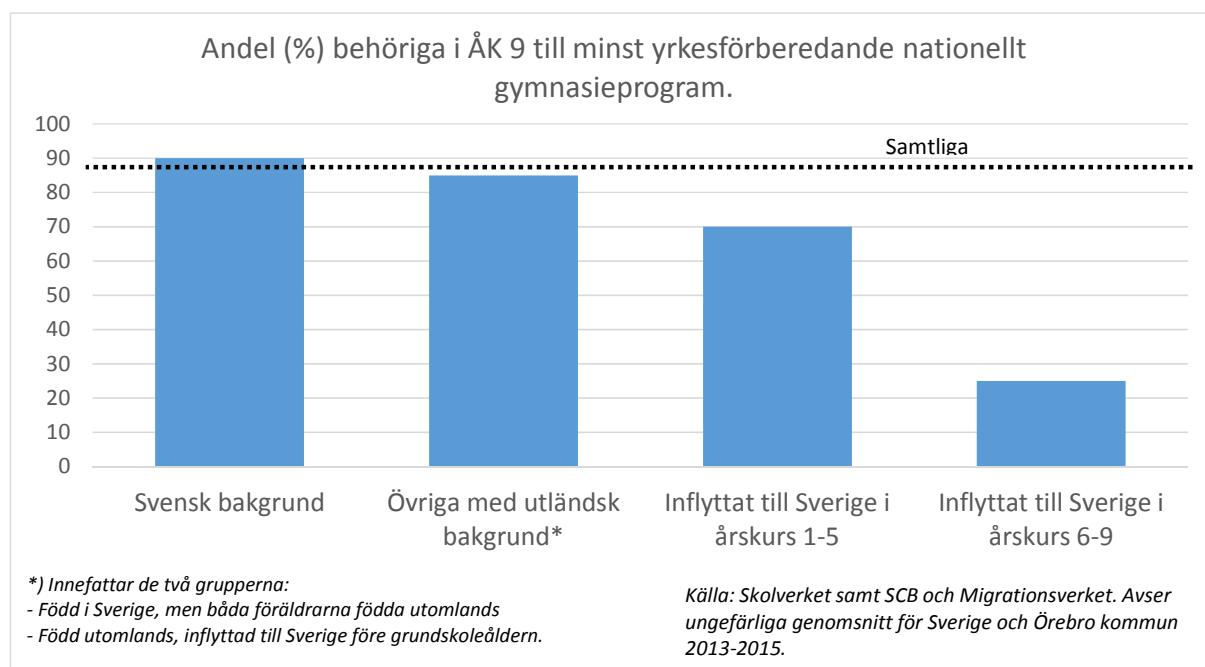
Enligt Skolverkets statistik över de senaste tre läsåren blir endast cirka 20-30 procent av de nyanlända i Örebro kommun behöriga till minst yrkesförberedande gymnasieprogram, vilket är samma siffror som på nationell nivå. Som nyanländ räknas de som invandrat till Sverige under de senaste fyra åren, det vill säga anlänt till Sverige i årskurs 6-9. Behörighetsnivån för nyanlända kan jämföras med 85-90 procent för de med svensk bakgrund. För elever med utländsk bakgrund, antingen födda i Sverige eller inflyttade till Sverige före grundskoleåldern, ligger behörighetsandelen på drygt 80 procent. För elever som anlänt till Sverige i årskurs 1-5 är behörighetsandelen cirka 70 procent. Tiden i Sverige är därmed tydligt avgörande för att kunna ”komma ifatt” i skolresultaten.⁸

⁵ Skolverket, *Elever med utländsk bakgrund*, 2004

⁶ SKL, *Värdet av en god uppväxt – Sociala investeringar för framtidens välfärd*, 2012

⁷ Socialstyrelsen, *Social rapport 2010*, 2010

⁸ Skolverkets statistik

Av eleverna i Örebro kommuns gymnasieskolor har 27 procent utländsk bakgrund enligt en bred definition, det vill säga själva invandrat till Sverige eller födda i Sverige men med båda föräldrarna födda utomlands. Samma siffra på nationell nivå uppgår till cirka 24 procent. På gymnasieskolans introduktionsprogram går elever som inte är behöriga till ett nationellt gymnasieprogram, men som vill bli det. Drygt 60 procent av eleverna på introduktionsprogrammen i Örebro kommun har utländsk bakgrund, samma siffra som också gäller nationellt, vilket sammanlagt motsvarar drygt 500 elever i Örebro. Andelen med utländsk bakgrund på introduktionsprogrammen har ökat stadigt sedan 2012, från 46 procent till 62 procent. Det totala elevunderlaget på introduktionsprogrammen i Örebro uppgår till 620 elever i årskurs 1, 120 elever i årskurs 2 och 120 i årskurs 3⁹. Nationell statistik visar att av de som påbörjat ett introduktionsprogram efter årskurs 9 har endast 20-25 procent klarat av ett nationellt gymnasieprogram inom fyra år, medan merparten har hoppat av studierna. Samma statistik visar att av de elever som påbörjat ett studieförberedande gymnasieprogram direkt efter grundskolan har 85-90 procent klarat av utbildningen inom fyra år. Av de som påbörjat ett yrkesförberedande program har 75-80 procent klarat av studierna inom samma tidsperiod. För denna statistik finns ingen uppdelning på svensk respektive utländsk bakgrund.¹⁰

På Västra Engelbrektskolan är andelen elever som uppnår behörighet till yrkesförberedande gymnasieprogram låg. Läsåret 2013/2014 uppnådde endast 44 procent av eleverna behörighet och läsåret 2014/2015 hade behörigheten ökat till 59 procent, medan kommunsnittet legat stabilt runt 85 procent under en längre tid. Nästan 70 procent av eleverna på skolan har utländsk bakgrund.

⁹ Siffror för läsåret 15/16

¹⁰ Skolverkets statistik; Socialstyrelsen, *Social rapport 2010*, 2010

Utmaningar

Utifrån problemformuleringen ovan kan ett antal utmaningar formulerats som behöver hanteras för att skapa förutsättningar för nyanlända elever att uppnå en lyckad skolgång.

UTMANINGAR
Statistik visar att nyanlända elever i Sverige har svårigheter att få behörighet till nationella gymnasieprogram. Endast 20-30 procent av de nyanlända i Örebro kommun blir behöriga till minst yrkesgymnasieprogram.
Nyanlända elever får tidigt möta de praktiska skolämnena, så som idrott och slöjd, men inbjuds sent till ett lärande i de ämnen som i den traditionella undervisningen kräver goda kunskaper i svenska språket, exempelvis naturvetenskap och teknik. Det gör att eleverna hindras i sin ämnesutveckling innan de behärskar det svenska språket.
Ett klassrum är ofta fattigt på intryck och rekvisita som kan stärka inläringen när språket är bristfälligt. Olika arbetssätt och metoder behövs för att stimulera lärandet och tillvarata alla elevers kompetenser.
Nyanlända barn kan bära på många traumatiska minnen, exempelvis erfarenheter från krig och förlust av anhöriga, vilket skapar stress som utgör ett hinder för lärande och god hälsa.
Nyanlända elever från länder med annan typ av natur har inte samma relation till Sveriges landskap. I deras hemländer är naturen ofta stängd för allmänheten, alternativt betraktas som en soptipp eller förknippas med fara.

Evidens och forskning

Nedan presenteras evidens som visar på argument för att tillämpa utomhuspedagogik som metod för att uppnå en förbättrad skolgång för nyanlända elever.

Behovet av varierad form av undervisning

Tidigt får nyanlända elever möta de praktiska skolämnena som idrott och slöjd, men inbjuds sent till ett lärande i de ämnen som i den traditionella undervisningen kräver goda kunskaper i svenska språket, exempelvis naturvetenskap och teknik. För att pedagoger inom skolan ska kunna uppfylla vad som står i läroplanen måste undervisningen varieras i mycket större utsträckning än vad som görs idag, framför allt för att möjliggöra för nyanlända att påbörja undervisning även i ämnen som kräver språkkunskaper. Rita Dunn, en av de ledande forskarna på området inlärningsstilar, det vill säga människors olika preferenser för att lära så effektivt som möjligt, har uttryckt det som att "Det finns inga inläringssvårigheter, det finns bara undervisnings-svårigheter". Utmaningen för pedagoger är att hitta olika elevers motivation och inlärningsmetoder. Olika arbetssätt och arbetsformer behövs för att stimulera lärandet och synliggöra alla elevers kunskaper. Utomhuspedagogik är ett sätt att variera undervisningen och få in mer praktiska moment i de teoretiska ämnena. På så vis blir elevernas språkkunskaper inte lika avgörande för inläringen.¹¹

¹¹ Bunar, *Nyanlända och lärande: mottagande och inkluderande*, 2015

Utomhuspedagogik främjar inlärningsförmågan

Att utomhusundervisning är bra för bland annat hälsan råder det inga tvivel om. En studie visar också att elever som har undervisats både ute och inne har bättre resultat i matematik och språk. Den visar även på naturmiljöns positiva effekter på ADHD. Studien har undersökt utomhuspedagogikens effekter på lärandet hos högstadiel elever och visar att utomhuspedagogiken främjar det sociala samspelet och inlärningen blir lika eller något bättre än inomhus. I studien följdes två klassers undervisning i biologi. De som undervisats utomhus hade betydligt starkare minnesbilder av vad de lärt sig, medan kunskapen bland eleverna som hade undervisats inomhus var mer abstrakt. Vid djupintervjuer med både lärare och elever kunde det konstateras att lärarna tyckte att det tog lång tid att förbereda lektioner utomhus, men att eleverna var mer delaktiga och engagerade ute än inne. Samarbetet gynnades och tysta elever tog ett kliv fram och vågade prata. Utomhusmiljön skapar bättre förutsättningar till kommunikation i främmande språk och ett ökat deltagande, vilket tillsammans utgör grunden för ett förbättrat lärande.¹²

Utomlands finns ett större intresse för ”active learning”. Att passivt sitta och lyssna hela dagarna är en pedagogik som ifrågasätts i många länder. Istället ses det positivt på att aktivera flera delar av kroppen i samband med lärandet. Inom Skandinavien finns en delad syn på utomhuspedagogiken, även om en samstämmighet finns kring att det är bra för alla att spendera tid utomhus. Skolor i Finland och Danmark är positiva till undervisning i naturen, och i Danmark har utomhuspedagogik ett stort stöd från regeringen. Men vissa svårigheter lyfts fram, såsom brist på tid och lämpliga platser nära skolor.¹³

Forskning visar att naturen har en positiv påverkan på barn och ungdomar generellt. Flera av dessa effekter, till exempel minskad aggression och bättre sömn, leder i sin tur till bättre skolprestationer. Genom naturvistelse inom ramen för skolan genereras en direkt påverkan på eleverna, men ökar också intresset för att vistas mer i naturen även på sin fritid, vilket leder till positiva effekter för lärandet.¹⁴

Naturen som rekreation och positiv plats

Nyanlända barn kan bära på många traumatiska minnen, exempelvis erfarenheter från krig och förlust av anhöriga, vilket genererar en stress som utgör ett hinder för lärande och god hälsa. Men att tillbringa mer tid i naturen har enligt forskning många positiva hälsoeffekter, bland annat reducerar vistelse i naturen stress, förbättrar inlärningsförmågan, förbättrar minneskapaciteten och koncentrationsförmågan, ger bättre sömn och ger förstärkt känsla av sammanhang vilket gynnar möjligheterna till lärande.¹⁵

Naturkontakten är ett sätt att lära känna sitt nya hemland och dess möjligheter. De nyanlända barnen kommer från flera olika länder. Gemensamt är att deras erfarenheter av naturen ofta är en helt annan än många svenska barns. Personer med svensk bakgrund ser ofta sitt förhållande till naturen som någonting självklart. I själva verket är det en natursyn som växt fram genom århundranden och lärts in under hela uppväxten. Nyanlända barn från länder med annan typ av

¹² Fägerstam, *Space and Place: Perspectives on outdoor teaching and learning*, 2012

¹³ Andersson et. al, *Ethnic segregation and performance inequality in the Swedish school system*, 2010

¹⁴ Lieberman & Hoody, *Closing the Achievement Gap: Using the Environment as an Integrating Context for Learning*, 1998

¹⁵ Bergström, *Frisk i naturen*, 2012; Ottosson, *Naturen som kraftkälla: Om hur och varför naturen påverkar hälsan*, 2006

natur har inte samma relation till Sveriges landskap eller naturen generellt. Detta då skogen och naturen i hemlandet för många har förknippats med fara på grund av exempelvis risken för krypskyttar, minor eller farlig djur, alternativt setts som en soptipp. De nyanlända eleverna ses även som en bärare av en annan kultur. Mötet mellan den nya och den gamla kulturen innebär förhandlingar, uppoffringar men även tillgångar. Att introducera dessa barn och ungdomar till det nya hemlandets natur och kultur har många dimensioner. Det handlar om integration och gemenskap, folkhälsa, lärande och förståelse.¹⁶

Att arbeta med utomhuspedagogik är ett arbetssätt där alla sinnen involveras, vilket leder till ett rikare och djupare lärande. Med hjälp av utomhuspedagogik blir lärandet mer verklighetsanknutet, då det gör det möjligt att koppla det till något existerande och på så sätt få en bild att senare kunna koppla ord till, vilket ses som viktigt både för lärare och elever. Genom att få se och uppleva det visuellt skapas ett upplevelsebaserat lärande, vilket också bidrar till att höja koncentrationen.¹⁷

Metod för satsningen

För att möjliggöra för nyanlända elever att i en ökad utsträckning uppnå måluppfyllelse i grundskolan och därmed också nå behörighet till gymnasieskolan behöver det traditionella sättet att undervisa i skolan kompletteras med andra metoder och arbetssätt. Genom att tillämpa upplevelsebaserat lärande kan eleverna tillgodogöra sig kunskaper inom ämnen där det med en traditionell undervisningsform ställs stora krav på språkkunskaperna. Exempel på sådana ämnen är naturkunskap och matematik, vilket är viktiga ämnen för att uppnå gymnasiebehörighet men som idag inte alls tillgängliggörs för nyanlända elever. Denna satsning syftar därför till att med hjälp av utomhuspedagogik tidigare kunna erbjuda fler ämnen till nyanlända elever och på så sätt öka deras chanser att hinna lära sig det som krävs inom alla ämnena för att uppnå godkända betyg och gymnasiebehörighet. På köpet får eleverna också naturkontakt, en relation till den svenska naturen och positiva hälsoeffekter.

Målgrupp och avgränsning

Målgruppen för satsningen är de nyanlända eleverna i förberedelseklasserna på Västra Engelbrektskolan, samt eleverna som höstterminen 2016 börjar i årskurserna 5-8 på skolan. Samma elever kommer sedan följas under två år, med undantag från förberedelseklasserna som kontinuerligt fylls på med nya elever. Västra Engelbrektskolan har valts ut som målgrupp utifrån att de tar emot ett förhållandevis stort antal nyanlända elever, har en låg andel elever som är behöriga till minst yrkesförberedande gymnasieprogram efter årskurs 9 och har en stor andel elever med utländsk bakgrund. Det gör det lämpligt att på den skolan utveckla metoder för att möjliggöra ett lärande för eleverna som inte är lika avhängigt goda kunskaper i det svenska språket, vilket utomhuspedagogiken skapar förutsättningar för. Genom att involvera alla elever i årskurserna 5-8 kan de nyanlända eleverna ges fortsatt undervisning genom utomhuspedagogik även när de går ut i ordinarie klass och en viktig integrationsaspekt adderas. Då skolan dessutom har en stor andel elever med utländsk bakgrund med varierande språkkunskaper har även de eleverna stor nytta av kompletterande undervisningsmetoder för att uppnå gymnasiebehörighet.

---

¹⁶ Bunar, *Nyanlända och lärande: mottagande och inkluderande*, 2015

¹⁷ Suklevska, *Lärande och utomhuspedagogik i fysik på högstadiet*, 2013

Skolan kommer under läsåret 2016/2017 ha två klasser i årskurs 5, en klass i årskurs 6, en klass i årskurs 7 och två klasser i årskurs 8, samt två förberedelseklasser. Totalt berörs cirka 160-170 elever av satsningen.

Organisation för satsning

För att genomföra satsningen krävs nedanstående resurser och organisatoriska förutsättningar.

2,0 tjänst naturpedagog

0,25 tjänst projektledare

Det är av stor vikt att resurserna i teamet har bred ämneskunskap, erfarenhet av undervisning i olika åldersgrupper samt erfarenhet av utomhuspedagogik. I satsningen kommer motsvarande 200 procent tjänst att arbeta, men flera personer kommer att involveras i satsningen genom att hela Naturskolans personalkompetens nyttjas. Där finns lärarkompetens i Matematik åk 1-9, Biologi åk 1-Gy, Fysik åk 4-9, Kemi åk 4-9, Teknik åk 1-9, Naturkunskap Gy. Centralt skolstöd kommer vara projektägare för satsningen och stå för projektledare, liksom organisatorisk hemvist för naturpedagogerna.

Tidsplan

Satsningen genomförs från och med hösten 2016 och två år framåt. Under förutsättning att satsningen visar på lyckade resultat och effekter ska arbetssättet därefter implementeras i ordinarie verksamhet.

Upplägg och genomförande

Ett lärande med hjälp av utomhuspedagogik kan tillämpas i de flesta skolämnen. Utomhuspedagogik innebär att lära med alla sinnen i en autentisk miljö, där platsen har betydelse för lärandet och arbetssättet är praktiskt upplevelsebaserat. Till skillnad från Naturskolans ordinarie arbetssätt, där skolklasserna erbjuds besök i Naturskolans verksamhet någon enstaka gång under grundskoleåren, syftar denna satsning till att utveckla arbetsformer där utomhuspedagogiken blir ett kontinuerligt och naturligt inslag i den ordinarie skolgången. Utomhuspedagogerna kommer att planera tillsammans med berörda lärare för att sedan genomföra och utvärdera undervisningen ihop. Detta för att lärarna ska äga processen, känna att de kan påverka och vara med och utforma upplägget. Genom ett sådant upplägg skapas ett lärande för skolornas pedagoger i hur utomhuspedagogik kan användas i den ordinarie undervisningen, så att de kan ta över och tillämpa metodiken på egen hand vart eftersom. Även eleverna kommer att vara delaktiga i planeringsarbetet på olika sätt. Tid vid planering kommer att läggas på att hitta utomhuspedagogiska övningar som passar målgruppen och deras behov utifrån kursplanernas mål. Successivt kommer det utomhuspedagogiska arbetssättet även att inkludera de nyanlända elevernas nya klasskamrater i takt med att de introduceras till ordinarie klass. På så sätt uppnås även integrationsarbete som genererar sociala kontakter utanför förberedelseklasserna. Undervisningen genomförs huvudsakligen i den närmiljö som finns runt skolorna, både på skolgården och i närområdet, men klasserna kommer också att besöka andra naturområden som till exempel naturreservatet Oset och Kilsbergen.

Satsningen kommer fokusera på följande tre delar:

- Undervisning dagligen av elevgrupper tillsammans med deras pedagoger, både i förberedelseklass och i ordinarie klass. I början av satsningen undervisar naturpedagogerna, medan skolans pedagoger deltar och observerar. Vartefter skolans pedagoger börjar lära sig metoden skiftar upplägget där de ordinarie pedagogerna undervisar och naturpedagogerna agerar resurs under lektionen och observerar pedagogernas undervisning för att sedan ge fortsatt planeringsstöd och reflektion på utveckling.
- Utbildning i utomhuspedagogik för all personal som arbetar med förberedelseklasserna och årskurserna 5-8 på Västra Engelbrektskolan. Utbildningen är en förutsättning för att pedagogerna ska ha tillgång till arbetssättet även efter satsningens avslut. Utbildning kommer att ske en gång i månaden, exempelvis i samband med APT eller konferensdagar där all personal finns samlad.
- Planerings-, utvecklings- och uppföljningsstöd till lärarna i form av konkreta lektionsupplägg, läroplanskopplingar, ämnesövergripande upplägg och bedömningsunderlag för upplevelsebaserat lärande kommer att genomarbetas tillsammans med pedagogerna. Genom detta kommer all personal få lära sig hur utomhuspedagogiken och det upplevelsebaserade lärandet kan stärka och komplettera undervisningen i skolans olika ämnen för att nå målen.

Deltagare	Utbildning	Undervisning i förberedelseklass	Undervisning i ordinarie klass	Planeringsstöd
Pedagoger	1 gång per månad	Pedagoger deltar och observerar för eget lärande i metodik	Pedagoger deltar och observerar för eget lärande i metodik	1 gång per vecka
Nyanlända elever i förberedelseklasser		Dagligen den/de första månaderna/månaderna	Dagligen efter den/de första månaderna/månaderna	
Eleverna i ordinarie klasser årskurs 5-8			Dagligen efter den/ de första månaderna/månaderna	

Utomhuspedagogiken har många fördelar. Eleverna får vara i det konkreta, i upplevelsen här och nu, och kan därmed lära in språket i ett meningsfullt och kontextrikt sammanhang. Från det konkreta kan sedan det abstrakta och mer svårfångade hanteras allt efter som. Att ta klivet ut ur klassrummet gör att språket får ett innehåll. I utomhuspedagogiken används alla sinnen, det sätts ord på upplevelserna och språket prövas och utvecklas i interaktion med andra. Utomhuspedagogiken kan användas i alla ämnen, inte bara de naturvetenskapliga, och ger goda möjligheter att arbeta med språket i alla ämnen.

Nedan presenteras exempel på hur olika ämnesövergripande temaområden, där det första exemplet är detaljerat beskrivet för att visa på hur arbetet med upplevelsebaserad utomhuspedagogik kan gå till.

Konkret exempel på tillvägagångssätt

Ett förslag på upplägg för en skoldag kan vara ett äventyr där utgångspunkten är en berättelse eller historisk händelse med ett uppdrag för klassen ska lösa tillsammans. Eleverna går ut i naturen och hittar en flaskpost med ett skrivet brev (svenska språket) som eleverna får läsa.

Brevet utgörs av en gammal berättelse om en man som emigrerat från Sverige på 1800-talet (historia och samhällskunskap) och eleverna får lära sig om vad som gjorde att människor flydde från Sverige. Hur kan en flaskpost hittas på torra land? Ett lärande kring sjösänkningen möjliggörs och eleverna får lära sig om lokal historia, geografi och naturvetenskap. Eleverna hittar sedan en skattkista som hade sänkts ner till sjöns botten när det fortfarande var vatten, men som nu ligger på land. Kistan är låst med kedjor och kombinationslås, men i brevet får eleverna tips på hur och var de kan finna kombinationen – flera matematikuppdrag måste lösas! Beroende på elevernas förkunskaper i matematik skapas lekar där de får räkna, mäta och utforska olika uppdrag som utmynnar ut i en siffra (svenska, matematik, idrott och samarbetsförmåga). Dagen innehåller också matlagning ute i naturen, en eld görs upp och krabbelurer bakas (hemkunskap, kemi och teknik). När matematikuppdragen är lösta kan kistan öppnas. Den innehåller gamla bruksföremål. Är det en skatt? Diskussion kring varför föremålen förr ansågs som en skatt och varför de lagts i en kista. Vad är det för föremål och vad har de använts till? En aktivitet kan vara att eleverna får dramatisera eller visa varandra vad de tror föremålen är och hur de ska användas (svenska, historia, teknik och samhällskunskap). Under denna dag har pedagogerna möjlighet att delta, lära sig och observera sina elevers kunskaper och förmågor i de olika ämnena. En uppföljningsuppgift tillbaka i klassrummet kan vara att eleverna får forska om och ta reda på hur föremålen och redskapen användes och sedan ta reda på hur de ser ut idag (svenska, historia, teknik och samhällskunskap).

Nedan följer andra temaområden som kan utvecklas på samma sätt tillsammans med pedagogerna.

Liv i löv – om småkryp och kretslopp, årskurs 5-6

Sommaren är slut. Kvar ligger högar med bruna löv. De ser döda ut men vi använder stereoluppar för att ta en närmare titt – mycket närmare! En dag om mångfald och kretslopp. Nedbrytningen i naturen är en extremt viktig process där många hjälper till. Här hittar vi mängder med samband mellan organismer såväl som mellan organismer och den icke levande miljön. Var hittar vi flest nedbrytare till exempel? Där det är torrt eller där det är fuktigt. Kallt eller varmt? Vi kommer att hitta vitt skilda organismer och ger oss på att både identifiera och gruppera djuren. Vi undersöker och diskuterar vilken roll de olika organismerna har i nedbrytningsprocessen i mineralnäringssämnenas kretslopp.

Vikingatid årskurs 5-6

Vi lever vikingatid en dag och provar på att spinna ullgarn med hjälp av en slända, att väva tyg till kläder och segel, att hugga runor i sten, att leka gamla lekar, att laga mat och baka bröd över elden och att ”bygga” och forma ett vikingaskepp – hur stort var det egentligen? Här ger den egna upplevelsen en fördjupad kunskap om hur man levde på vikingatiden.

Matematik på stan årskurs 5-9

Vi använder stadsmiljön runt stortorget för att träna olika moment i matematik, till exempel leta symmetriska former i stadsmiljön, med olika metoder beräkna höjden på lyktstolpar och Nikolaikyran, beräkna parkeringsavgift utifrån de ärenden vi ska utföra, beräkna skala utifrån Engelbrektstatyn, beräkna hur stor volym vatten det får plats i fontänens bassäng eller beräkna hastigheten på förbipasserande människor och djur.

Biologi och kopplingen till LGR 11 för årskurs 7

De naturvetenskapliga ämnena upplevs för många i de äldre årskurserna som teoretiska och abstrakta och svåra att tillgänggöra sig för framför allt nyanlända elever. Genom att arbeta ämnesövergripande med utomhuspedagogik kan ord och begrepp konkretiseras och verklighetsförankras. Nedan ges en beskrivning av vad kursplanen inom biologi i LGR 11 innehåller och hur utomhuspedagogiken kan tillämpas för årskurs 7 för att jobba med de olika delarna.

Kursplanen säger att följande delar ska behandlas inom biologin:

1. Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.
2. Ekosystems energiflöde och kretslopp av materia. Fotosyntes, förbränning och andra ekosystemtjänster.
3. Biologisk mångfald och vad som gynnar respektive hotar den. Samhällsdiskussioner om biologisk mångfald, till exempel i samband med skogsbruk och jakt.
4. Lokala ekosystem och hur de kan undersökas utifrån ekologiska frågeställningar.
5. Sambanden mellan populationer och tillgängliga resurser i ekosystem. De lokala ekosystemen i jämförelse med regionala eller globala ekosystem.
6. Aktuella samhällsfrågor som rör biologi.

Arbetsätten och metoderna som ska användas inom biologin är:

1. Fältstudier och experiment. Formulering av enkla frågeställningar, planering, utförande och utvärdering.
2. Hur organismer identifieras, sorteras och grupperas utifrån släktskap och utveckling.
3. Sambandet mellan biologiska undersökningar och utvecklingen av begrepp, modeller och teorier.
4. Dokumentation av undersökningar med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.
5. Källkritisk granskning av information och argument som eleven möter i olika källor och samhällsdiskussioner med koppling till biologi.

Genom att använda utomhuspedagogik för att exempelvis arbeta med ekosystemet på det sätt som redogörs för nedan berörs samtliga av de ovanstående punkterna, både vad gällande innehåll, arbetssätt och metoder.

Ekosystemet – Vi tittar närmare på hur livet ser ut i en damm. Där finns allt som behövs för att kretsloppen ska fungera. Konsumenter, producenter och nedbrytare; organismer som producerar syre och organismer som konsumerar syre. Vi håvar efter större djur liksom efter de allra minsta djur- och växtplanktonen som är basen i ekosystemet dammen. Vi tar reda på vad de vanligaste organismerna heter och vilka ekologiska samband de har med varandra. Vi försöker att skapa ett eget ekosystem, en miniatyr av dammen, i en glasburk. Där blir fotosyntesen och olika kretslopp väldigt påtagliga. Det blir också tydligt hur känsliga ekosystem är för människans påverkan, så som gifter som lagras i växter och djur. Vi funderar på vad som händer om vi plockar bort någon del i näringskedjan och hur näringskedjorna samverkar i näringsvävar. Vi går även in på och lär oss att förstå ekosystemets energiflöde och kretslopp. Vilken betydelse har vetenskapsmännen Linné och Darwin haft för biologin?

Målsättning, effekter och utvärdering

Nedan följer målsättning och förväntade effekter med satsningen, samt en beskrivning av hur satsningen ska följas upp och utvärderas.

Målsättning med satsningen och förväntade effekter

Målsättningen med satsningen är att:

- Målgruppen ges förbättrade förutsättningar att tillgodogöra sig kunskap inom alla skolämnen, oavsett kunskaper i svenska språket, med hjälp av utomhuspedagogik och ett upplevelsebaserat lärande.
- Målgruppen i ökad utsträckning når gymnasiebehörighet efter årskurs 9.
- Målgruppen i snabbare takt kan påbörja undervisning i ordinarie klasser.
- Målgruppen har fått en introduktion till det nya landets natur och möjligheter till en positiv fritid tillsammans med sina nya klasskamrater.
- Pedagogerna har utbildats i utomhuspedagogik och upplevelsebaserat lärande.
- Pedagogerna tillsammans med naturpedagogerna har skapat metoder för att tillämpa utomhuspedagogiken som komplement till det traditionella sättet att undervisa, anpassat utifrån elevernas behov och förutsättningar.
- Pedagogerna förvaltar och arbetar vidare med den utvecklade metodiken på egen hand.

För satsningen har följande kvantitativa mål satts upp:

- 50 procent av de nyanlända eleverna och 70 procent av alla elever på Västra Engelbrektskolan är efter årskurs 9 behöriga till minst yrkesförberedande gymnasieprogram.
- 100 procent av pedagogerna inom förberedelseklasserna och årskurs 5-8 har deltagit på minst ett av de gemensamma utbildningstillfällena.
- 50 procent av pedagogerna har på egen hand tillämpat utomhuspedagogiken som komplement i den ordinarie undervisningen.

Utvärdering och uppföljning

För att säkerställa möjligheterna att se vilka effekter satsningens aktiviteter resulterar i förutsätts att kontinuerlig uppföljning sker under hela satsningen. Det är därför viktigt att redan från början klargöra hur aktiviteter och effekter ska mätas. Det är projektledaren för satsningen som ansvarar för att datainsamling av aktivitetsrelaterade mått sker och att redovisning inkommer per delår 2 och årsredovisning, innehållande verksamhet och ekonomisk redovisning. Nedan följer satsningens utvärderingsschema där de aktivitets- och effektmått som har identifierats för uppföljning och utvärdering av satsningens effekter finns angivna och hur de är kopplade till utvärderingen av de ekonomiska effekterna.

Utvärderingsschema *Utomhuspedagogikens inverkan på lärande*

Målgrupp: Eleverna i förberedelseklass och eleverna som läsåret 2016/2017 går i årskurserna 5-8 på Västra Engelbrektskolan.

50 % av de nyanlända eleverna och **70 %** av alla elever på Västra Engelbrektskolan är efter årskurs 9 behöriga till minst yrkesförberedande gymnasieprogram.

100 % av pedagogerna har deltagit vid minst ett utbildningstillfälle och **50 %** har på egen hand tillämpat utomhuspedagogiken som komplement i den ordinarie undervisningen.

Mål	Aktivitet	Aktivitetsmål	Effektmaß	Ekonomiska effekter	Indikatorer
Målgruppen ges förbättrade förutsättningar att tillgodogöra sig kunskap inom alla skolämnen, oavsett kunskaper i svenska språket, med hjälp av utomhuspedagogik och ett upplevelsebaserat lärande.	Undervisning av elevgrupper genom utomhuspedagogik.	Antal lektionstillfällen med utomhuspedagogik. Antal elever på lektionstillfällena med utomhuspedagogik. Antal inkluderande ämnen i lektionstillfällena med utomhuspedagogik.	Antal och andel elever som uppnår godkänt i de naturvetenskapliga ämnena i årskurs 6 och 9. Antal och andel elever som går om en årskurs i grundskolan. Antal och andel elever med förbättrad inlärnings- och koncentrationsförmåga.	Minskat behov av extra stödsatser i grundskolan.	Andel elever som uppnår godkända betyg i årskurs 6. Andel elever som uppnår gymnasiebehörighet i årskurs 9.
Fler i målgruppen når gymnasiebehörighet efter årskurs 9.			Antal och andel elever som uppnår behörighet till yrkesförberedande gymnasieprogram. Antal och andel elever som påbörjar introduktionsprogram på gymnasiet.	Färre elever går om årskurs i grundskolan.	Andel överåriga elever i grundskolan. Andel elever som fullföljer ett nationellt gymnasieprogram inom 4 år.
Målgruppen kan i snabbare takt påbörja undervisning i ordinarie klasser.			Antal och andel elever i förberedelseklasserna som gått över till ordinarie klass inom 6 månader. Antal och andel elever i förberedelseklasserna som gått över till ordinarie klass inom 1 år.	Färre elever till introduktionsprogram på gymnasiet.	Andel elever i introduktionsprogram i förhållande till antal elever i gymnasieskolan.
Målgruppen har fått en introduktion till det nya landets natur och möjligheter till en positiv fritid tillsammans med sina nya klasskamrater			Antal och andel elever som uppskattar vistelse i naturen. Antal och andel elever som upplever minskad stress och förbättrad känsla av sammanhang.	Minskat behov av socialtjänstinsatser till barn och ungdomar.	Kostnad för socialtjänst per barn/ungdom 13-18 år.
Pedagogerna har utbildats i hur utomhuspedagogik och upplevelsebaserat lärande.	Utbildningar en gång i månaden i utomhuspedagogik. Deltagande och observerande under elevundervisning.	Antal genomförda utbildningstillfällen. Antal deltagare på utbildningstillfällena.	Antal och andel pedagoger som upplever ökad kunskap i hur utomhuspedagogik kan tillämpas och komplettera ordinarie undervisningsform.	Färre arbetsmarknadsåtgärder.	Andel arbetsmarknadsåtgärder bland invånare 18-24 år.
Pedagogerna har tillsammans med naturpedagogerna skapat en väl beprövad metod som kompletterar det traditionella sättet att undervisa, anpassad för elevernas behov.	Utveckling av metodik och stödmaterial.	Dokumenterad metodik och framtaget stödmaterial.	Antal och andel pedagoger som tillämpat utomhuspedagogiken i den ordinarie verksamheten och använt framtagen metodik.	Färre utbetalningar av försörjningsstöd.	Andel invånare 18-24 år med försörjningsstöd.
Pedagogerna förvaltar och arbetar vidare med utvecklade metodiken på egen hand.	Egen tillämpning av utomhuspedagogiken i den ordinarie undervisningen.	Antal lektionstillfällen då utomhuspedagogiken använts som undervisningsform i den ordinarie undervisningen.			

Satsningens siffror och återföring

Kostnaderna för satsningens genomförande uppgår till drygt 3,2 miljoner kronor för de två år som den pågår. Medlen belastar reservationen för sociala investeringar och utbetalas löpande i efterskott utifrån uppkomna kostnader i satsningen.

Kostnadspost	Totalkostnad 2 år
<i>Anställningar</i>	
100 % naturpedagog	1 200 000 kr
100 % naturpedagog	1 200 000 kr
25 % projektledare	360 000 kr
<i>Material</i>	
Undervisningsmaterial	200 000 kr
Kläder för pedagoger	30 000 kr
Reservkläder för elever	32 000 kr
Tältkåta inkl. bygglov	150 000 kr
Teknisk utrustning	40 000 kr
Övrigt	38 000 kr
Summa	3 250 000 kr

Alternativkostnad och förväntat utfall utan satsning

Alternativkostnaden utgör den kostnad som Örebro kommun står inför om satsningen inte genomförs. Det är också den kostnad som investeringskostnaden på drygt 3,2 miljoner kronor, enligt ovan, ska jämföras med. Utan satsningen kommer målgruppens svårigheter att uppnå gymnasiebehörighet generera kostnader för flera nämnder. Då de nyanlända i skolålder har ökat markant de senaste åren, till följd av situationen i bland annat Syrien, Afghanistan och Somalia, har effekterna till följd av deras svårigheter att nå behörighet för vidare studier ännu inte nått sin kulmen, men är att räkna med om insatser för att öka deras chanser till måluppfyllelse inte genomförs.

Utan en gymnasieutbildning är det svårt att nå egen försörjning, än svårare vid utländsk bakgrund. Att stå utanför arbetsmarknaden genererar stora kostnader för samhället och individens utanförskap är ett faktum. Med en genomförd gymnasieutbildning minskar risken för utanförskap, såväl för svensk- som utlandsfödda, och insatser som ökar målgruppens förutsättningar att nå gymnasiebehörighet är därför nödvändiga för att undvika framtida kommunalekonomiska kostnader och mänskligt lidande.

Återföring

Ansökan gör totalt anspråk på 3,4 miljoner kronor från reservationen för sociala investeringar, vilket utgörs av kostnaderna för satsningen inklusive fem procent av ansökt belopp för att bekosta utvärderingen av satsningen. En återföringsplan har tagits fram som visar hur de

involverade nämnderna, utifrån deras respektive möjligheter till kostnadsreduceringar, ska återföra de ansökta medlen.

Satsningens kostnader: 3 250 000 kr

Återföring: 3 250 000 kr + 5 % (162 tkr) = 3 400 000 kr

Återföring per nämnd, samt återföringsperiod:

Grundskolenämnden	700 000 kr	2018-2023
Programnämnd Barn och utbildning	1 700 000 kr	2021-2025
Socialnämnderna	500 000 kr	2018-2025
Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden	500 000 kr	2023-2025

Kostnadsreduceringar som motiverar denna återföring förväntas uppstå på olika sätt för de respektive nämnderna. Dessa kostnader existerar inte till fullo inom verksamheterna idag, men på grund av att målgruppen nyanlända elever vuxit kraftigt de senaste åren är kostnaderna att vänta inom några års sikt. Beräkningarna nedan utgår från satsningens målgrupp, det vill säga de 160-170 elever som antingen går i förberedelseklass eller höstterminen 2016 börjat årskurs 5-8 på Västra Engelbrektskolan, varav många är nyanlända eller har utländsk bakgrund.

Minskat behov av stödresurser/-insatser i grundskolan – Satsningen syftar till att ge stabilare förutsättningar till ett förbättrat lärande och bör därför leda till en minskning av behovet av stödresurser och -insatser. För eleverna som ingår i satsningen kan en minskning med totalt 20 procent av en tjänst antas vara rimlig under de år som de deltagande eleverna är kvar i grundskolan. Dessutom ska de ordinarie pedagogerna, som fått utbildning i utomhuspedagogik under satsningens genomförande, även efter satsningen tillämpa metodiken, vilket genererar en viss fortsatt effekt. Dock beräknas bara hälften av effekten när pedagogerna tillämpar utomhuspedagogiken på egen hand och endast under ett par år. Totalt genereras en kostnadsreduktion motsvarande cirka 550 tkr under totalt sex år.

Färre elever går om årskurs i grundskolan – Sju procent av eleverna i årskurs 9 är överåriga i Örebro kommuns grundskolor. Att vara nyanländ till Sverige är en av de vanligare orsakerna till att detta uppstår, vilket sannolikt kommer att vara fallet även på Västra Engelbrektskolan. Utifrån detta kommer förmodligen åtminstone tio elever ur satsningens målgrupp vara aktuella för ett bonusår i grundskolan, men med hjälp av satsningen bör åtminstone två elever inom målgruppen kunna stöttas i så stor utsträckning att de inte behöver ett extra år. Ett år i grundskolan kostar drygt 70 tkr (exkl. lokalkostnader) och kostnadsreduktionen blir därmed 150 tkr.

De skattade kostnadsbesparingarna på cirka 700 tkr för grundskolan enligt ovan är intressanta att sätta i relation till kommunens resursfördelningsmodell. Alla grundskolor får en tilldelning utifrån sitt elevunderlags socioekonomiska förutsättningar, så kallad strukturtilldelning. En större andel elever med lågutbildade föräldrar, särboende föräldrar, som är nyinvandrade och uppbärande av ekonomiskt bistånd innebär en större andel elever som förväntas att *inte* bli behöriga till minst yrkesförberedande gymnasieprogram. För varje elev som inte förväntas bli behörig i årskurs 9

tilldelas skolan ungefär 38 tkr per år¹⁸. Det beloppet ska dock inte ses som en beräknad summa som täcker nödvändiga kostnader för att få en elev att lyckas bli behörig, utan är bara en metod att fördela en viss del av skolbudgeten utifrån skolornas olika socioekonomiska förutsättningar. Men det ger en uppfattning om hur mycket som specifikt avsätts för elever med sämre förutsättningar och vilka pengar skolan därmed de facto har att använda sig av. En elev som, i denna modell, förväntas misslyckas med sin behörighet innebär således en ökad tilldelning för skolan med 350 tkr under elevens tid i grundskolan, förutsatt skolgång från åk 1 till åk 9. Västra Engelbrektskolan är en av de skolor i kommunen som har störst tilldelning utifrån struktur i resursfördelningsmodellen. Det innebär att om eleverna med hjälp av satsningen, trots svaga socioekonomiska bakgrundsfaktorer, lyckas bra i skolan kan dessa pengar framöver istället användas till andra elever.

Färre elever till introduktionsprogram på gymnasiet – Utan satsningen förväntas cirka 60 procent av eleverna på Västra Engelbrektskolan uppnå behörighet till minst yrkesförberedande gymnasieprogram, jämfört med ungefär 85 procent som är genomsnittet i Örebro kommun. Det beror bland annat på att andelen nyanlända elever är hög, vilket är en grupp där endast 20-30 procent blir behöriga. Målet med satsningen är att 50 procent av de nyanlända eleverna och 70 procent av alla elever på Västra Engelbrektskolan ska uppnå behörighet. För att uppnå målet krävs inte bara en förbättring bland de nyanlända eleverna, utan också att de övriga eleverna på skolan uppnår behörighet i något högre grad jämfört med tidigare. Dock till en nivå som fortfarande ligger under kommunens och rikets genomsnitt. Det ses därför vara en fullt realistisk målsättning. I antal elever innebär det att 15-20 av målgruppens cirka 160-170 elever tack vare satsningen lyckas nå behörighet till minst yrkesförberedande gymnasieprogram. Därmed behöver de inte gå introduktionsprogrammet på gymnasiet, vilket motsvarar en kostnad på cirka 100 tkr per år (exkl lokaler). Det innebär en total kostnadsbesparing motsvarande 1,7 miljoner kronor fördelat över fem år.

Minskat behov av socialtjänstinsatser till barn och ungdomar – Många positiva effekter kan enligt forskningen ses på barn och ungdomars psykiska hälsa vid ökad utomhusvistelse. Inte minst är effekterna tydliga för de mest utsatta grupperna i samhället. Aggressioner minskar, barn med diagnosen ADHD hjälps och känslan av sammanhang ökar. Därför kan en viss kostnadsbesparing förväntas även inom socialtjänsten. En förbättrad skolgång innebär i sig också en stark skyddsfaktor mot behov av socialtjänstens stöd. Forskning visar att risken för psykosociala problem såsom kriminalitet, tonårsgravitet, självmordsförsök och missbruk är ungefär *dubbelt* så stor för de vars betyg i årskurs 9 är låga/medel i stället för medel/höga. Då en relativt stor del av målgruppen för denna satsning saknar behörighet till yrkesförberedande gymnasieprogram har de vad som kan betraktas som låga betyg. En viss förbättring av skolresultaten borde därför ha stor potential att minska de psykosociala problemen och kostnaderna för denna grupp. Den skattade besparingen uppgår till 500 tkr, fördelat på åtta år. Det är dock svårt att förutse vilka insatser som kommer behövas i en minskad utsträckning till följd av satsningen, men nedanstående fördelning är en exemplifiering:

- Statistiskt sett borde cirka 20 personer i målgruppen bli föremål för förhandsbedömning, vilket i genomsnitt sker 1,4 gånger under ungdomstiden. Generellt resulterar varannan

---

¹⁸ Avser beslutade ersättningsnivåer 2015.

förhandsbedömning i en utredning, även här 1,4 gånger under ungdomstiden. Om en dryg tredjedel av dessa förhandsbedömningar, á 700 kr styck, och utredningar, á 14 300 kr styck, kan undvikas ger det en besparing på totalt 90 tkr.

- Mindre omfattande öppenvård för barn och ungdomar kostar i genomsnitt 600 kr per dag. Statistiskt sett borde målgruppen innehålla två personer som behöver sådana insatser. En färre person i öppenvård under ett år innebär en minskning av verksamhetens omfattning med ungefär en halv procent, motsvarande drygt 200 tkr.
- Den förebyggande verksamheten inom Socialförvaltningen kostar ungefär 10 mnkr per år. Om 25 tkr per år, det vill säga en kvarts procent, sparas in under åtta år innebär det en kostnadsreduktion på cirka 200 tkr.

Färre arbetsmarknadsåtgärder – Risken för framtida utanförskap för eleverna inom målgruppen är stor, på grund av deras svårigheter att uppnå gymnasiebehörighet. Om två elever inom målgruppen hjälps till egen framtida försörjning, genom att nå och fullfölja en gymnasieutbildning, minskar behovet av arbetsmarknadsåtgärder senare i livet. I genomsnitt är kommunens kostnad för en persons arbetsmarknadsåtgärd ungefär 50 tkr. Ett antagande om två färre arbetsmarknadsåtgärder minskar kostnaderna med 100 tkr.

Färre utbetalningar av försörjningsstöd – Med två personer som tack vare satsningen slipper utanförskap minskar behovet av försörjningsstöd senare i livet. 70 tkr per år under tre år innebär en besparing motsvarande 400 tkr.

Etiska överväganden

Satsningen kommer genomföras som en del av ordinarie skolverksamhet och erbjudas alla elever inom förberedelseklasserna och årskurserna 5-8 på Västra Engelbrektskolan, varför ingen utpekande selektering av målgrupp kommer att ske. För att möjliggöra uppföljning och utvärdering av satsningen kommer befintliga strukturer för informationshämtning kring elevernas skolprestationer och utveckling att användas. All information om individen kommer att hanteras i enlighet med gällande sekretessregler och i enlighet med de regler som finns kring insamling för statistikändamål. I utvärderingsrapporter och annat officiellt material kommer endast aggregerad data att presenteras, detta för att bevara individernas anonymitet och säkerställa att ingen individ går att identifiera via materialet.

Implementering och uppskalning

Vid lyckade resultat och effekter av satsningen ska en implementering av utarbetad metodik ske i ordinarie verksamhet på Västra Engelbrektskolan. Framför allt innebär det att ordinarie pedagoger övertar och tillämpar utövningen av upplevelsebaserat lärande och utomhuspedagogik som ett komplement till traditionella metoder för undervisning. Därutöver ska också en uppskalning och spridning av arbetssättet ske till de verksamheter som anses lämpliga. Primärt är att sprida arbetet med upplevelsebaserat lärande och utomhuspedagogik till andra skolor som tar emot nyanlända elever genom förberedelseklasser, men också för att tillämpa arbetssättet inom de ordinarie klasserna för att skapa alternativa undervisningsformer.

Ann-Kristin Norberg

*Förvaltningschef, Kommunstyrelse-
förvaltningen*

Margareta Borg

*Förvaltningschef, Förvaltningen
förskola och skola*

Charlotta Karlsson Andersson

*Förvaltningschef, Förvaltningen för
Utbildning, försörjning och arbete,
Programdirektör Barn och utbildning*

Susanne Bergström

*Förvaltningschef, Social-
förvaltningen*